

บทที่ 3

ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม ของอำเภอแม่ลาน้อย

3.1 ประวัติอำเภอแม่ลาน้อย

อำเภอแม่ลาน้อยแต่เดิมเป็นที่อยู่ของชนเผ่า “ลื้อ” หรือ “ละว้า” ตั้งถิ่นฐานตามลำน้ำสายสำคัญซึ่งไหลมาจากเทือกเขาเดียวกันสายใหญ่ซึ่งชื่อลำน้ำ “แม่ลื้อหลวง” ผ่านท้องที่ตำบลแม่ลาหลวงสายเล็กชื่อ “แม่ลื้อน้อย” ผ่านท้องที่ตำบลแม่ลาน้อย ต่อมาชนเผ่านี้ได้อพยพไปที่อื่นชาวไทยใหญ่ หรือ “เงี้ยว” ได้มาตั้งถิ่นฐานแทนที่และใช้สำเนียงเรียกคำว่า “ลื้อ” เป็น “ลา” ตามชื่อตำบลในปัจจุบัน

3.2 สภาพทั่วไป

3.2.1 ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอแม่ลาน้อย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	จดอำเภอขุนยวม	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศใต้	จดอำเภอแม่สะเรียง	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศตะวันออก	จดอำเภอแม่แจ่ม	จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	จดอำเภอแม่สะเรียง	จังหวัดเชียงใหม่

การเดินทางที่สะดวกที่สุดจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ระยะทาง 130 กิโลเมตร ผ่านอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน การเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (เชียงใหม่) ระยะทาง 88 กิโลเมตร ผ่านอำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นเลี้ยวขวาสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (ฮอด-แม่ลาน้อย) ระยะทาง 133 กิโลเมตร ผ่านอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอแม่ลาน้อย มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 1,337 ตารางกิโลเมตร ร้อยละ 91 เป็นป่าเขา ทิวกันดาร ประกอบด้วยเขาสูงชันสลับซับซ้อน มีที่ราบเพียงร้อยละ 9 สำหรับราษฎรใช้ในการเกษตรและตั้งบ้านเรือน (120 ตารางกิโลเมตร หรือ 18,500 ไร่)

แหล่งน้ำ มีลำน้ำ ลำห้วย ลำเหมือง ฝาย หนองน้ำ บ่อขุด และบ่อบาดาล หลายแห่งในเขตอำเภอต่าง ๆ แต่ละแหล่งน้ำ ที่สำคัญตามลำดับมี 3 สายคือ

1) ลำน้ำยวม ต้นน้ำทางทิศตะวันออกของอำเภอขุนยวม ไหลลงมาทางทิศใต้ ทางเขตอำเภอแม่ลาน้อย ที่บ้านห้วยกู๊ยะ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ลาหลวง เรื่อยลงมาจนถึงบ้านแม่เตี้ย หมู่ที่ 5 ตำบลท่าผาปูนและไหลเข้าไปเขตอำเภอแม่สะเรียง ไปบรรจบถึงแม่น้ำเมย ที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

2) ลำน้ำแม่ลาน้อย ต้นน้ำอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลแม่ลาน้อย ไหลผ่านบ้านแม่ชู่ บ้านห้วยริน บ้านป่าหมาก และบ้านแม่ลาน้อยลงสู่ลำน้ำยวม ด้านทิศใต้ของบ้านวังคัน หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาน้อย

3) ลำน้ำแม่ลาหลวง ต้นน้ำอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลแม่มาจาง ไหลผ่านบ้านแม่ลาผาไหว หมู่ที่ 5 ตำบลขุนแม่ลาน้อย มาบรรจบกับลำน้ำยวมที่บ้านแม่ลาหลวง หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาหลวง

3.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศโดยทั่วไปของอำเภอแม่ลาน้อย เป็นไปตามฤดูกาลของธรรมชาติแต่มักจะเป็นที่สุดเสมอ กล่าวคือ ฤดูร้อนอากาศจะร้อนถึง 44 องศาเซลเซียส ส่วนฤดูฝน จะมีฝนตกหนัก ถึงหนักมาก บางครั้งตกติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 22 มม. ฤดูหนาว อากาศจะเย็นลงถึง 2-5 องศาเซลเซียส

3.2.4 การคมนาคม

การคมนาคมทางบกในเขตอำเภอแม่ลาน้อยมีดังนี้

1) ตำบลแม่ลาน้อย ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 500 เมตร เป็นถนนคอนกรีต และลาดยางใช้การได้ตลอดปี ส่วนการติดต่อกับหมู่บ้านจะเป็นทางลูกรังและชำรุดเป็นบางช่วง

2) ตำบลแม่ลาหลวง ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 21 กิโลเมตร โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 108 ส่วนการติดต่อกันในหมู่บ้าน ต้องใช้ทางลูกรังชำรุดในบางช่วง

3) ตำบลท่าผาปูน ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 11 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงสาย 108 แยกเข้าทางถนนคอนกรีต ที่บ้านท่าผาปูนเหนือ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าผาปูน ส่วนการติดต่อกับหมู่บ้านใช้ทางหลวงสาย 108 และถนนลูกรังชำรุด

4) ตำบลแม่โถ ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 50 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงสาย 108 แยกเข้าทางหลวงชนบท 16 กิโลเมตร ส่วนการติดต่อกับหมู่บ้านใช้ถนนลูกรัง

5) ตำบลห้วยห้อม ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 50 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงท้องถิ่นสาย 1266 (ลูกรัง) ระยะทาง 25 กิโลเมตร แยกเข้าบ้านห้วยห้าหมู่ที่ 2 ตำบลห้วยห้อม เป็นถนนดินลูกรัง 20 กิโลเมตร ส่วนการติดต่อกับหมู่บ้านใช้ทางหลวงท้องถิ่นสาย 1266 และถนนลูกรัง

6) ตำบลแม่นาจาง ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 65 กิโลเมตร อาศัยทางหลวงชนบท (ลูกรัง) เข้าสู่บ้านแม่โถกลางหมู่ที่ 3 ตำบลแม่โถ ระยะทาง 50 กิโลเมตร และถนนลูกรัง 15 กิโลเมตร ส่วนการติดต่อกับหมู่บ้านในตำบลใช้ถนนลูกรังและถนนดิน

7) ตำบลสันติคีรี ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 25 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงสาย 108 แยกเข้าทางลูกรัง ส่วนการติดต่อกับหมู่บ้านใช้ถนนลูกรัง

8) ตำบลขุนแม่ลาน้อย ที่ทำการตำบลอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 70 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงสาย 108 แยกเข้าทางหลวงท้องถิ่นสายแม่โถ และถนนลูกรังในการติดต่อกับหมู่บ้าน สำหรับถนนเชื่อมต่อกับหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นถนนดินลาดลงเข้าหมู่บ้าน ถนนเหล่านี้ จะใช้การได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้นเพราะในฤดูฝนถนนจะถูกเซาะพังทลายและเป็นโคลนลื่น

3.2.5 การไฟฟ้า

ตำบลและหมู่บ้านในเขตท้องที่อำเภอแม่ลาน้อยมีทั้งหมด 68 หมู่บ้าน แต่มีหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้เพียง 30 หมู่บ้านเท่านั้น สาเหตุเพราะ ภูมิประเทศเป็นป่าเขาสูงชันและเขตป่าสงวนและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า จึงไม่สามารถดำเนินการขยายเขตไฟฟ้าได้

3.2.6 การประปา

พื้นที่ในอำเภอนี้จะเป็นป่าเขา สร้างบ้านเรือนตามไหล่เขา และบนเนิน ดังนั้น น้ำที่ใช้จึงเป็นน้ำจากลำห้วย ลำเหมือง ฝาย และลำแม่น้ำ เป็นส่วนใหญ่ บางแห่งก็ต้องอาศัยจากบ่อน้ำแบบพื้นเมือง (ขุดบ่อเล็ก ๆ) หรือบ่อบาดาล

การประปาส่วนใหญ่ อาศัยระบบประปาหมู่บ้านแบบธรรมชาติ กล่าวคือ ใช้ระบบต่อท่อประปาจากต้นน้ำ จึงไม่เพียงพอแก่ความต้องการของราษฎร

3.2.7 ทรัพยากรธรรมชาติ

ประกอบด้วยป่าไม้มีค่าทางชนิด อาทิเช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้พวง เป็นต้น ซึ่งสภาพป่าในปัจจุบัน ได้มีกลุ่มราษฎร ชาวเขาและนายทุนมาลักลอบตัด เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีแร่ฟลูออไรด์ โดยมีผู้รับสัมประทานให้ทำเหมืองแร่อยู่ 2 เหมือง คือ เหมืองแม่ลาน้อย กับเหมืองแร่แม่ลาหลวง ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแล้ว เนื่องจาก มีราคาต่ำ ไม่สามารถดำเนินการและจัดส่งจำหน่ายได้

3.3 สภาพสังคม

3.3.1 ประชากร

1) จำนวนประชากร อำเภอแม่ลาน้อย มี 68 หมู่บ้าน 6,123 ครัวเรือน พื้นที่ 1,337 ตารางกิโลเมตร ขนาดครัวเรือน 5.08 คนต่อครัวเรือน ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 23.28 คนต่อตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 ประชากรอำเภอแม่ลาน้อย ณ พฤษภาคม 2540

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวม	เนื้อที่	ความหนาแน่น
			ชาย	หญิง			
1	แม่ลาน้อย	1,907	4,309	4,020	8,329	365	22.82
2	แม่ลาหลวง	1,079	2,491	2,279	4,770	290	16.44
3	ท่าผาป้อม	908	2,159	2,008	4,167	135	30.86
4	แม่โต	499	1,538	1,485	3,023	148	20.42
5	ห้วยห้อม	655	2,093	2,050	4,143	120	34.52
6	แม่นาจาง	191	863	617	1,480	44	33.63
7	สันติคีรี	687	1,172	1,217	2,389	128	18.66
8	ขุนแม่ลาน้อย	247	1,254	1,573	2,827	107	26.42
	รวม	6,123	15,879	15,249	31,128	1,337	23.28

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอแม่ลาน้อย

2. องค์ประกอบด้านประชากร อัตราส่วนระหว่างเพศ มีประชากรชายมากกว่าประชากรหญิงอัตรา 51:49 ประชากรประกอบด้วย ไทย (ภาคเหนือ) ร้อยละ 7.37 ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ร้อยละ 69.18 ลีัวะ ร้อยละ 15.61 ชาวเขาเผ่าม้ง ร้อยละ 1.06 ไทยใหญ่ หรือ (เงี้ยว) ร้อยละ 6.78 (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 อัตราส่วนชาติพันธุ์ ณ พฤษภาคม 2540

(หน่วย : ร้อยละ)

ที่	ตำบล	ไทย	กระเหรี่ยง	ลีัวะ	ไทยใหญ่	ม้ง	รวม
1	แม่ลาน้อย	24.24	48.44	0	27.32	0	100
2	แม่ลาหลวง	14.68	50.39	7.35	27.58	0	100
3	ท่าผาป้อม	20.77	79.23	0	0	0	100
4	แม่โต	0	91.4	0	0	8.6	100
5	ห้วยห้อม	0	29.18	70.82	0	0	100
6	แม่นาจาง	0	61.72	38.28	0	0	100
7	สันติคีรี	0	100.00	0	0	0	100
8	ขุนแม่ลาน้อย	0	100.00	0	0	0	100
	รวมทั้งอำเภอ	7.37	69.18	15.61	6.78	1.06	100

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอแม่ลาน้อย

หมายเหตุ 1. อัตราการเกิดเฉลี่ยวันละ 1.65 คน

2. มีชาวเขาเผ่าม้ง อยู่บ้านห้วยผึ้งใหม่ หมู่ที่ 7 ต.แม่โต เพียงหมู่บ้านเดียว

3.3.2 การศึกษา

ปัจจุบัน อำเภอแม่ลาน้อย เปิดการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

- 1) การศึกษาในระบบโรงเรียน จำแนกตามระดับและสังกัด ได้ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 การศึกษาแต่ละระดับในอำเภอ ณ พฤษภาคม 2540

ระดับการศึกษา สังกัด	โรงเรียน	ครู	จำนวนห้อง	อัตราส่วน		
				น.ร.	ครู : น.ร.	ห้อง : น.ร.
ก่อนประถม สปช.	3	40	40	792	1:20	1:20
ประถม ตชด.	2	8	12	75	1:09	1:17
ประถม สปช.	62	283	236	4,594	1:16	1:19
มัธยม สปช.	1	3	3	64	1:21	1:21
มัธยมสามัญ	1	22	22	415	1:18	1:29
รวม	69	356	313	5,940	1:16	1:19

ที่มา : ที่ทำการศึกษานิเทศก์อำเภอแม่ลาน้อย

ในปีการศึกษา 2540 โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ในอำเภอแม่ลาน้อย มีอยู่ 62 โรงเรียน มีครูอยู่ 283 คน มีนักเรียนรวม 4,594 คน ซึ่งเป็นระดับที่มีนักเรียนเข้าศึกษาเล่าเรียนมากที่สุด รองลงมาคือระดับอนุบาล มีโรงเรียนอยู่ 3 โรงเรียน มีครู จำนวน 40 คน มีนักเรียน 792 คน ส่วนระดับมัธยมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ มีเพียงโรงเรียนเดียว มีครูจำนวน 3 คน และมีนักเรียนเพียง 64 คน

- 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน

- 2.1) การจัดการศึกษาแบบเปิดเสรีขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแม่นาจาง

กลุ่มแม่ลา

กลุ่มแม่โต

- 2.2) การจัดการศึกษาทางไกลระดับประถม

ประชากรส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ เนื่องจาก

- (1) ปัญหาทางด้านคมนาคม สภาพทั่วไปเป็นภูเขา ทุรกันดาร การเดินทางเป็นไปด้วยความลำบาก ทำให้การจัดบริการทางการศึกษาไม่สามารถกระจายได้เต็มที่

(2) การตั้งถิ่นฐานของประชากร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขา มักตั้งบ้านเรือนในที่สูง และกระจัดกระจายเป็นหย่อม ๆ เป็นบ้านเล็กบ้านน้อย

(3) การขาดแคลนบุคลากร ครูไม่เพียงพอ

(4) ปัญหาความยากจน

3.3.3 การศาสนาและวัฒนธรรม

เนื่องจากประชากรในพื้นที่มีชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อในด้านศาสนา จึงมีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) ศาสนาพุทธ มี 10 วัด ที่พักสงฆ์ 12 แห่ง มีผู้นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 50.93 ซึ่งในจำนวนนี้บางส่วนจะนับถือผีด้วย

2) ศาสนาคริสต์ มีโบสถ์ จำนวน 46 แห่ง มีผู้นับถือศาสนาคริสต์ประมาณร้อยละ 48.90

3) ศาสนาอิสลาม มีผู้นับถือศาสนาอิสลามน้อยมาก ประมาณร้อยละ 0.16 และไม่มี มัสยิดหรือสุเหร่าในพื้นที่ของอำเภอแม่ลาน้อย

3.3.4 ประเพณี

ประเพณีทั่วไปของชุมชนพื้นราบ เหมือนกับประเพณีของชุมชนภาคเหนือ เช่น การถวายทานสลากภัต แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ บวชนาค แต่งงาน เป็นต้น แต่ในชุมชนชาวเขา จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อทางศาสนา และความเคร่งครัดของผู้นำชุมชน ชาวเขาบางกลุ่มยังนับถือผี นอกจากนี้ยังมีศิลปะของชาวไทยใหญ่ที่ทางอำเภอส่งเสริมและอนุรักษ์ให้เป็นศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น การรำนางนก การรำผีเสื้อ การรำคาบ การเล่นเฮ็ดความ

3.3.5 การสาธารณสุข และการแพทย์

ด้านการสาธารณสุข ในพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย มีสถานอนามัย จำนวน 7 แห่ง มีข้าราชการจำนวน 25 คน มีสถานบริการสาธารณสุขชุมชน จำนวน 16 แห่ง มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนจำนวน 17 คน พนักงานเยี่ยมบ้าน 1 คน

มีโรงพยาบาลขนาด 20 เตียง 1 โรง ประกอบด้วยแพทย์และพยาบาล ดังนี้

แพทย์ประจำ	2 คน
พยาบาลวิชาชีพ	19 คน
ฝ่ายทันตสาธารณสุข	4 คน
ฝ่ายเภสัชกรรม	5 คน
ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ	4 คน
ฝ่ายสุขภาพจิต	2 คน
ฝ่ายชันสูตร-รังสีเทคนิค	2 คน

ในอนาคต ทางโรงพยาบาลมีโครงการ จะขยายเตียงสงฆ์เพิ่มขึ้นอีก 1 หลัง เพิ่มจาก 20 เตียงเป็น 30 เตียง

ในด้านการบริการสาธารณสุข ทางอำเภอแม่ลาน้อยได้จัดตั้ง สถานีอนามัยและ สำนักงานสาธารณสุข ดังนี้

ตารางที่ 3.4 สถานบริการสาธารณสุข ณ พฤษภาคม 2540

	จำนวนสถานีฯ (แห่ง)	บุคลากร (คน)	หมายเหตุ
สถานีอนามัย	9	17	ข้าราชการประจำ
สำนักงานสาธารณสุข ชุมชน	15	15	ลูกจ้างประจำ
รวม	24	32	

ที่มา : ที่ทำการสาธารณสุขอำเภอแม่ลาน้อย

3.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

3.4.1 อาชีพ

ประชากรในพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อยมีประชากรประกอบอาชีพต่าง ๆ แยกได้ดังนี้คือ เกษตรกร ร้อยละ 80 รับจ้าง ร้อยละ 12 ค้าขาย ร้อยละ 5 อื่น ๆ ร้อยละ 3

3.4.2 การเพาะปลูก

พืชที่สำคัญที่สุด ที่ปลูกในอำเภอแม่ลาน้อยได้แก่ ข้าวเจ้าและข้าวเหนียว รองลงมาได้แก่ กระเทียม ถั่วเหลือง งา ถั่วลิสง ข้าวโพด กล้วยปิ้ง ซึ่งผลผลิตนี้ จะขายให้แก่ พ่อค้าคนกลาง ซึ่งเข้าไปรับซื้อในหมู่บ้าน ปัจจุบันมีเกษตรกรอยู่ 4,726 ครอบครัว ในพื้นที่ถือครอง 38,259 ไร่ จำนวน เป็น

นาดำ	12,063 ไร่
ข้าวไร่	17,500 ไร่
พืชไร่	5,690 ไร่
ไม้ผล	918 ไร่

สำหรับไม้ผลและไม้ยืนต้น มีมะม่วง มะพร้าว มะขาม มะนาว ขนุนและเสาวรส ซึ่งปลูกมากในเขตอำเภอห้วยห้อม (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 พันธุ์พืชและผลผลิตพืชเศรษฐกิจ ณ พฤษภาคม 2540

ที่	พันธุ์พืช	พื้นที่เพาะ ปลูก (ไร่)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก.ต่อไร่)	ผลผลิตทั้ง หมด (ตัน)	ราคาต่อ หน่วย (บาทต่อ กก.)	คิดเป็นมูลค่า ทั้งหมด (บาท)
1	ข้าวนาปี	14,499	551	6,336	4.5	28,512,000
2	ข้าวไร่	19,984	314	6,275	4	25,100,000
3	ถั่วเหลือง (ฝน)	11,169	289	3,228	7	22,596,000
4	ถั่วเหลือง (แล้ง)	2,950	230	679	8	5,432,000
5	ถั่วลิสง (ฝน)	1,064	285	303	12	3,636,000
6	ถั่วลิสง (แล้ง)	625	220	138	13	1,794,000
7	กระเทียม	3,600	864	2,597	20	51,940,000
8	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	124	530	66	3	198,000
9	กะหล่ำปลี	806	4398	3,545	3	10,635,000

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน้อย

ตารางที่ 3.6 สัตว์เศรษฐกิจ (สัตว์เลี้ยง ใช้งาน/อาหาร) ณ พฤษภาคม 2540

ที่	ประเภท	จำนวน (ตัว)	ราคาเฉลี่ยตัวละ (บาท)	รวมมูลค่า (บาท)
1	โค	4,100	3,000	12,300,000
2	กระบือ	3,000	5,000	15,000,000
3	สุกร	3,000	1,000	3,000,000
4	ไก่ (พื้นเมือง)	30,000	50	1,500,000

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอแม่ลาน้อย

3.4.3 การชลประทาน

ส่วนใหญ่จะอาศัยน้ำจากลำห้วย จากแม่น้ำสายต่าง ๆ ระบบชลประทาน ที่รัฐนำเข้ามาพัฒนาส่งเสริม ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างฝายประชาอาสา แต่เขื่อนขนาดใหญ่ ที่ได้มาตรฐานและอ่างเก็บน้ำหรือสระเก็บน้ำขนาดใหญ่ ของอำเภอแม่ลาน้อย ยังขาดแคลนอยู่มาก

3.4.4 การอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรม

การพาณิชย์กรรม ส่วนมากจะเป็นร้านค้าจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค ในระดับหมู่บ้าน เป็นร้านค้าเล็ก ๆ และทางด้านอุตสาหกรรม จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น โรงสีข้าว ใช้แรงงานในครอบครัว อำเภอแม่ลาน้อย ไม่มีกิจการ โรงแรมและรีสอร์ท รวมทั้งไม่มีธนาคารและสถาบันการเงินอื่นใด ในพื้นที่ นอกจากนั้น มีอุตสาหกรรมเหมืองแร่ฟลูออไรด์ ที่บ้านห้วยมะกอก หมู่ที่ 4 ตำบลสันติคีรี และบ้านห้วยริม หมู่ที่ 14 ตำบลแม่ลาน้อย จำนวน 2 แห่ง ซึ่งเดิมประกอบการ โดยนายทุนนอกพื้นที่ ปัจจุบัน กิจการทั้ง 2 แห่ง ได้หยุดกิจการไปแล้ว และ 1 ใน 2 แห่งดังกล่าว ได้เปลี่ยนไปประกอบธุรกิจจำหน่ายหินทำถนน สาเหตุที่ต้องหยุดกิจการไป เนื่องจาก ผู้ซื้อแร่ (ญี่ปุ่น) ได้กดราคา จนไม่สามารถที่จะดำเนินการได้

3.4.5 การสหกรณ์

อำเภอแม่ลาน้อย มีสหกรณ์ 1 แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรแม่ลาน้อย จำกัด ได้จดทะเบียน เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2521 และเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2521 เป็นต้นมา เมื่อ 30 มิถุนายน 2531 มีกลุ่มสมาชิก 34 กลุ่ม มีสมาชิก 1,460 คน (ตารางที่ 3.7) ตารางที่ 3.7 ฐานะสหกรณ์ ปี 2537 ถึง ปี 2540

ที่	รายการ	30 มิถุนายน 2537	30 มิถุนายน 2538	30 มิถุนายน 2539	30 มิถุนายน 2540
1	ทุนเรือนหุ้น	3,025,470	3,736,990	5,064,560	6,341,690
2	เงินสำรอง	393,469	773,939	841,108	899,867
3	ทุนอื่น ๆ	118,845	29,167	26,293	24,096
4	เงินรับฝาก	819,352	1,398,802	2,903,124	4,876,575
5	เงินกู้จาก ธกส.	11,783,811	11,851,212	12,045,000	11,578,000
6	ผู้ระหว่างปี				
7	ชำระคืนระหว่างปี	6,789,199	8,679,725	6,795,190	9,514,665
8	คงเหลือเมื่อสิ้นปี	4,994,612	3,171,486	8,419,295	10,482,630

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์อำเภอแม่ลาน้อย

สหกรณ์การเกษตรแม่ลาน้อย เป็นสถาบันการเงินเพียงแห่งเดียวในอำเภอ ประชากรบางกลุ่มที่มีความจำเป็นต้องใช้บริการที่เกี่ยวกับการเงินจะต้องเสียเวลาเดินทางไปใช้บริการต่างอำเภอ อาทิเช่น อำเภอแม่สะเรียงซึ่งอยู่ไกลถึง 30 กิโลเมตร อำเภอขุมขยวม มีระยะทางไกลถึง 62 กิโลเมตร หรือจะต้องไปในเมืองแม่ฮ่องสอน ที่มีระยะทางถึง 129 กิโลเมตร

กิจการของสหกรณ์ก็สามารถช่วยเหลือและบริการให้ประชาชนในพื้นที่ได้ส่วนหนึ่ง แต่ธุรกรรมทางการเงินน้อยมาก คือ มีการฝากและให้กู้ หากมีกิจกรรมที่มากกว่านี้ก็ไม่สามารถ

บริการได้นอกจากนั้น ยังมีข้อจำกัดอีกหลายประการ ที่ไม่สามารถบริการได้เท่าเทียมธนาคารพาณิชย์ และกิจการของสหกรณ์ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของประชากรในพื้นที่ ซึ่งอาจจะอ่อนทางด้านประชาสัมพันธ์ และพื้นที่เป็นภูเขา การติดต่อสื่อสารค่อนข้างลำบาก

จากตารางที่ 3.8 จะเห็นได้ว่าแม้ธุรกิจสหกรณ์จะอยู่ในวงแคบ แต่อัตราก้าวหน้าของการฝากเงินก็มีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ ในปี 2538 มีการฝากเงินเพิ่มจากปี 2537 เป็นเงิน 579,450.-บาท (ร้อยละ 70.72) และในปี 2539 สูงกว่าปี 2537 เป็นเงิน 2,083,772.-บาท (ร้อยละ 254.3) และในปี 2540 สูงกว่าปี 2537 เป็นเงิน 4,057,223.-บาท (ร้อยละ 495.1) ส่วนความต้องการกู้เงินก็มีอัตราสูงเพิ่มขึ้น ดังนี้คือ ในปี 2538 มีการกู้เงินเพิ่มจากปี 2537 เป็นเงิน 67,401.-บาท (ร้อยละ 0.57) ปี 2539 มีการกู้เงินเพิ่มจากปี 2537 เป็นเงิน 261,189.-บาท (ร้อยละ 2.21) และปี 2540 มีการกู้เงินเพิ่มจากปี 2537 เป็นเงิน 205,811.-บาท (ร้อยละ 1.74) ซึ่งในปี 2540 มีอัตราการกู้เงินที่ลดลง สาเหตุมาจากการเริ่มชลอตัวทางเศรษฐกิจ

3.4.6 สถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีดังนี้

1) ถ้ำแม่สุ อยู่บ้านห้วยริม หมู่ที่ 14 ตำบลแม่ลาน้อย ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร เดินทางโดยอาศัย ทางแยกจากถนนสาย 108 เข้าสู่ถนนบ้านทุ่งสารภี หมู่ที่ 9 ตำบลแม่ลาน้อย ไปทางเหมืองแร่แม่ลาน้อย ห่างจากถ้ำประมาณ 500 เมตร มีบ่อน้ำร้อน ซึ่งมีแร่กำมะถัน ซึมออกมามากตลอดปี

2) น้ำตกดาวดิงส์ อยู่บริเวณทางแยก จากทางหลวงหมายเลข 108 ก่อนถึงบ้านทุ่งรวงทอง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ลาน้อย ทางเข้าเป็นลูกรัง ระยะทาง 4 กิโลเมตร เดินลัดเลาะไปตามลำธาร จะพบน้ำตก ลดหลั่นกันลงมา จนถึงขั้นสุดท้าย มีความสูงประมาณ 20 เมตร

3) น้ำตกแม่ปางหรือปางชมพู อยู่ที่บ้านแม่ปาง หมู่ที่ 1 ตำบลสันติคีรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ประมาณ 7 กิโลเมตร การเดินทาง ใช้ทางหลวงหมายเลข 108 แยกเข้าถนนลูกรัง 3 กิโลเมตร และเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง นอกจากนี้ ยังมีน้ำตกอีกแห่งหนึ่งอยู่ที่บ้านแม่แป๊ะ หมู่ที่ 2 ตำบลสันติคีรี

4) ล่องแพลำน้ำยม จุดเริ่มต้นที่บ้านแม่สุ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ลาหลวง ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย 17 กิโลเมตร โดยแยกจากทางหลวงหมายเลข 108 เข้าทางถนนลูกรังการล่องแพ นิยมล่องกันในตอนเช้า ไปตามลำน้ำยม ขึ้นท่าที่บ้านวังคำ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาน้อย ในตอนเย็น ซึ่งถ้านักท่องเที่ยว ต้องการจะพักค้างคืนตามธรรมชาติ ก็จะเริ่มต้น จากบ้านห้วยกุ๊ยะ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ลาหลวง

5) ทัวร์ช้างบ้านละอูป มีเอกชนให้บริการทัวร์ช้าง ชมทิวทัศน์ตามธรรมชาติ ที่บ้านละอูป หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยห้อม ซึ่งห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย 26 กิโลเมตร โดยใช้ทางหลวง

แผ่นดินหมายเลข 108 เลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงท้องถิ่นสาย 1266 ซึ่งเป็นถนนลาดยางและลูกรัง ระยะทาง 25 กิโลเมตร

3.4.7 โบราณสถาน

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน มี

- 1) พระพุทธรูปไสยาสน์ ประดิษฐานที่วัดเก่า หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาหลวง
- 2) พระสิงห์หนึ่ง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า พระเพชร ประดิษฐาน ที่วัดแม่ลาน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาน้อย
- 3) องค์เจดีย์ศิลปพม่า อยู่ริมทางหลวงหมายเลข 108 ด้านทิศตะวันออกของบ้านแม่ลาหลวง หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาหลวง

3.4.8 ภาษีท้องถิ่นของอำเภอแม่ลาน้อย

ตารางที่ 3.8 ภาษีที่เก็บได้ ประจำปี 2538 ถึง ปี 2540

หน่วย : บาท

ประเภท	2538		2539		2540	
	ราย	จำนวนเงิน	ราย	จำนวนเงิน	ราย	จำนวนเงิน
บุคคลธรรมดา	415	428,393.71	553	712,281.43	567	868,670.67
ร้านค้า	135		137		148	
ข้าราชการ	464		426		452	
นิติบุคคล		65,635.52		200,761.57		335,078.96
บริษัท	1		1		1	
หจก.	6		7		9	
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	190	497,218.50	275	1,655,167.-	259	1,521,862.96
ธุรกิจเฉพาะ	10	89,955.46	7	116,810.01	1	45,600.-
อากรแสตมป์	72	54,253.00	54	68,734.18	44	55,635.34
รายรับอื่น ๆ	24	70,042.04	22	7,860	67	13,800.-

ที่มา : สรรพากรอำเภอแม่ลาน้อย

3.5 การปกครอง

3.5.1 การปกครอง

เมื่อปี พ.ศ. 2510 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศรวมเขตตำบลแม่ลาหลวงของอำเภอบุณยวม กับตำบลแม่ลาน้อย ของอำเภอแม่สะเรียง ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่ลาน้อย ต่อมาในปี พ.ศ.2515

จึงได้รับอนุมัติให้แยกตำบลแม่ลาหลวง ออกเป็นตำบลแม่โถ และแยกตำบลแม่ลาน้อยออก เป็นตำบลท่าผาป้อม รวม 4 ตำบล จนกระทั่งได้รับพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะเป็นอำเภอแม่ลาน้อย เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2518 ต่อจากนั้นมา ก็ได้มีการตั้งตำบลเพิ่มขึ้นอีก 2 ตำบลคือ ตำบลห้วยห้อม และตำบลแม่นาจาง เมื่อปี พ.ศ. 2524 และ 2536 ตามลำดับ และต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ก็ได้แยกตำบลแม่ลาหลวงออก เป็นอีกหนึ่งตำบลคือ ตำบลสันติคีรี และเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2536 ได้รับอนุมัติให้แยกตำบลแม่นาจางออก เป็นตำบลขุนแม่ลาน้อย จึงรวมเป็นทั้งสิ้น 8 ตำบล ปัจจุบันได้จัดตั้งเป็นอำเภอชั้นที่ 3

สรุปการปกครองของอำเภอแยกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

- 1) ตำบลแม่ลาน้อย มี 15 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง สุขาภิบาล 1 แห่ง
- 2) ตำบลแม่ลาหลวง มี 9 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง
- 3) ตำบลท่าผาป้อม มี 8 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง
- 4) ตำบลแม่โถ มี 8 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง
- 5) ตำบลห้วยห้อม มี 9 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง
- 6) ตำบลแม่นาจาง มี 6 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง
- 7) ตำบลสันติคีรี มี 8 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง
- 8) ตำบลขุนแม่ลาน้อย มี 5 หมู่บ้าน สภาตำบล 1 แห่ง

3.5.3 ที่ตั้งเขตสุขาภิบาลและสภาตำบล

- เขตสุขาภิบาล อำเภอแม่ลาน้อย มีอยู่ 1 แห่ง หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาล ได้แก่หมู่ที่ 1,2,5 และ 9 ตำบลแม่ลาน้อย
- สภาตำบลของอำเภอแม่ลาน้อย มีอยู่ 7 แห่ง ตั้งอยู่ที่

หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาน้อย	หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาหลวง
หมู่ที่ 4 ตำบลท่าผาป้อม	หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยห้อม
หมู่ที่ 3 ตำบลแม่โถ	หมู่ที่ 1 ตำบลแม่นาจาง
หมู่ที่ 7 ตำบลสันติคีรี	

3.5.4 กลุ่มบุคคล

กลุ่มที่มีอิทธิพลมากในสังคมอำเภอแม่ลาน้อย ได้แก่กลุ่มแม่บ้าน รองลงมาคือ กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเกษตร ตามจำนวนกลุ่มและสมาชิก ดังนี้

- กลุ่มแม่บ้าน 4 กลุ่ม สมาชิก 120 คน
- กลุ่มชวเกษตรกร 1 กลุ่ม สมาชิกฯ 15 คน
- กลุ่มเกษตรธรรมชาติ 1 กลุ่ม สมาชิก 30 คน